

Statement

Lausunto 2/2019 henkilötietojen käytöstä poliittisissa kampanjoissa

Annettu 13. maaliskuuta 2019

Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut seuraavan lausuman:

Äänestäjien osallistuttaminen on olennainen osa demokraattista prosessia. Se mahdollistaa poliittisten ohjelmien valmistelun sekä antaa kansalaisille mahdollisuuden vaikuttaa politiikkaan ja kampanjoiden kehittämiseen.

Poliittiset puolueet, poliittiset koalitiot ja ehdokkaat turvautuvat yhä useammin henkilötietoihin ja kehittyneisiin profiloititekniikoihin. Profiloinnilla seurataan äänestäjien ja mielipidevaikuttajien toimintaa ja kohdeyleisöä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset vastaanottavat erittäin yksilöityjä viestejä ja informaatiota erityisesti sosiaalisen median alustoiden kautta. Viestien vastaanottaminen määräytyy henkilökohtaisten kiinnostuksen kohteiden, elämäntapojen ja arvojen perusteella.

Ennakoivia työkaluja käytetään laajamittaisesti luokittelemaan tai profiloimaan ihmisten persoonallisuuksia, ominaisuuksia, mielialatasoa ja muita tekijöitä. Tämä mahdollistaa syvälisten oletuksien tekemisen persoonallisuuteen liittyvistä ominaisuuksista, poliittisista näkemyksistä ja muista erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvista tiedoista. Tällaisten tietojenkäsittelymenetelmien laajentaminen poliittisiin tarkoituksiin aiheuttaa vakavia riskejä, jotka eivät pelkästään kohdistu yksityiselämänsuojaan ja tietosuojaan, vaan myös luottamukseen demokraattisen prosessin eheydestä. Cambridge Analytica paljastukset osoittavat, että henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden mahdollinen rikkominen voi vaikuttaa muihin perusoikeuksiin, kuten sananvapauteen ja mielipiteenvapauteen, sekä mahdollisuuteen ajatella vapaasti ilman manipulointia.

Euroopan tietosuojaneuvosto toteaa, että poliittisten puolueiden ja ehdokkaiden lisäksi myös useat muut toimijat voivat osallistua henkilötietojen käsittelyyn poliittisia tarkoituksia varten: sosiaalisen median alustat, etujärjestöt, tiedon välittäjät, analyysirytykset ja verkot. Näillä toimijoilla voi olla merkittävä rooli vaaliprosessissa, ja riippumattomat tietosuojaviranomaiset valvovat, että niiden toiminta on yhdenmukaista lainsäädännön kanssa.

Ottaen huomioon Euroopan parlamentin vaalit ja muut EU:n alueella järjestettävät vaalit, jotka on määrä pitää vuonna 2019, Euroopan tietosuojaneuvosto haluaa korostaa eräitä keskeisiä näkökohtia, joita poliittisten puolueiden olisi vaalitoiminnoissa noudatettava henkilötietojen käsittelyssä:

1. Henkilötiedot, jotka paljastavat poliittisia mielipiteitä, kuuluvat tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin. Yleisenä periaatteena on, että tällaisten tietojen käsittely on kiellettyä ja siihen sovelletaan joitakin suppeasti tulkittuja ehtoja, kuten nimenomaista, yksilöityä, täysin tietoista ja vapaaehtoista henkilöiden suostumusta.¹
2. Henkilötiedot, jotka on julkistettu tai joita yksittäiset äänestäjät ovat muuten jakaneet, , ovat edelleen EU:n tietosuojalainsäädännön alaisia ja suojattuja, vaikka ne eivät koskisikaan poliittisia mielipiteitä. Esimerkiksi sosiaalisen median kautta kerättyjä henkilötietoja ei voida käsitellä ilman, että noudatetaan läpinäkyvyyden, käyttötarkoituksen määrittelyä ja laillisuutta koskevia velvoitteita.
3. Silloinkin, kun käsittely on lain mukaan sallittua, organisaatioiden on noudatettava yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia muita velvoitteita. Tällaisiin velvoitteisiin kuuluu käsittelyn läpinäkyvyys ja riittävien käsittelyä koskevien tietojen tarjoaminen niille henkilöille, joiden henkilötietoja käsitellään. Tämä ei ole riippuvainen siitä, kerätäänkö tiedot suoraan henkilöltä itseltään vai muualta. Poliittisten puolueiden ja ehdokkaiden on oltava valmiina osoittamaan, että ne ovat noudattaneet tietosuojaperiaatteita, erityisesti laillisuuden, asianmukaisuuden ja läpinäkyvyyden periaatteita.
4. Ainoastaan automaattiseen käsittelyyn, mukaan lukien profilointi, perustuvien päätöksien tekemistä on rajoitettu, jos päätös oikeudellisesti tai muutoin vastaavalla tavalla merkittävästi vaikuttaa päätöksen kohteena olevaan henkilöön. Kohdistettuun kampanjaviestintään liittyvä profilointi voi tietyissä olosuhteissa aiheuttaa

¹Ks. yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artikla. Yksi esimerkki tästä on henkilötiedot, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkiseksi. Tätä olisi muiden 9 artiklan käsittelynoikeusperusteiden tavoin tulkittava suppeasti, koska sitä ei voida käyttää päätelyihin tietoihin (päätellyt ja johdetut tiedot).

”vastaavasti merkittäviä vaikutuksia”, ja se on periaatteessa lainmukaista vain rekisteröidyn nimenomaisen suostumuksen perusteella.²

5. Jos viestejä kohdennetaan, äänestäjille olisi annettava riittävästi tietoa siitä, miksi he saavat tietyn viestin, kuka vastaa siitä ja, miten he voivat käyttää rekisteröityjen oikeuksia. Lisäksi tietosuojaneuvosto toteaa, että eräiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan on voimassa poliittisten mainosten rahoitusta koskeva läpinäkyvyysvaatimus.

Euroopan tietosuojaneuvosto viittaa useiden tietosuojaviranomaisten poliittisille puolueille ja muille sidosryhmille antamiin käytännön ohjeisiin ja suosituksiin, jotka koskevat tietojen käyttöä vaalien aikana.³Tietosuojaneuvosto on tyytyväinen myös Euroopan komission syyskuussa 2018 esittämiin toimenpiteisiin sekä Neuvoston⁴ ja jäsenvaltioiden päätelmiin vapaiden ja oikeudenmukaisten Euroopan parlamentin vaalien turvaamisesta.⁵

Tietosuojaneuvoston jäsenet tekevät yhteistyötä myös muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa⁶ varmistaakseen, että sovellettavaa lainsäädäntöä, myös yleistä tietosuojaa-asetusta, tulkitaan ja noudatetaan yhdenmukaisesti. Näin voidaan turvata luottamus Euroopan parlamentin vaaleihin ja muihin, vuonna 2019 ja sen jälkeen EU:n alueella pidettävien vaalien turvallisuuteen ja eheyteen.

Tietosuoja säännösten noudattaminen myös vaalien ja poliittisten kampanjoiden yhteydessä on demokratian suojelemisen kannalta olennaisen tärkeää. Se on myös keino säilyttää kansalaisten luottamus ja vaalien eheys. Tulevienvaalien lähestyessä tietosuojaviranomaiset ovat sitoutuneet valvomaan ja tarvittaessa panemaan täytäntöön tietosuojaperiaatteiden soveltamista vaalien ja poliittisten kampanjoiden yhteydessä. Tällaisia tietosuojaperiaatteita ovat läpinäkyvyys, käyttötarkoitussidonnaisuus, suhteellisuus ja turvallisuus kuten myös rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen. Tietosuojaviranomaiset käyttävät yleisen tietosuojaa-asetuksen mukaisia valtuuksiaan täysimääräisesti ja varmistavat yhteistyön ja yhdenmukaisuuden toimissaan Euroopan tietosuojaneuvoston puitteissa.

Euroopan² tietosuojaneuvosto on aiemmin selventänyt, että automaattisen päätöksenteon aikaansaama oikeudellinen vaikutus voi koskea henkilöön vaikuttamista vaaleissa.

³Katso liite I.

⁴Ja erityisesti ohjeet EU:n tietosuojalainsäädännön soveltamisesta ja suositus vaaliyhteistyöverkostoista, verkossa tapahtuvasta avoimuudesta, suojelusta kyberturvallisuuspoikkeamilta ja väärin tietojen levittämiskampanjoista:https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

⁵<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6573-2019-REV-1/en/pdf>.

⁶Esimerkiksi Euroopan parlamentin vaaliverkoston puitteissa, jotka kuvataan tarkemmin komission vaalipaketissa (ks. erityisesti edellä alaviitteessä 4 mainittu vaaliyhteistyötä koskeva suositus sekä komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU, Euratom) N:o 1141/2014 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse todentamismenettelystä, joka liittyy henkilötietojen suoja koskevien sääntöjen rikkomiseen Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä).

Euroopan tietosuojaneuvoston puolesta

Puheenjohtajuus

(Andrea Jelinek)